

CARRERS D'AZAÑA I CARRERS DE FRANCO

César Pallarés Torres



És un fet que tots els règims intenten implantar-se a més de institucionalment, a nivell de mentalitats, i crear símbols que influïxquen i els representen. Un període com el de l'Espanya del segle XX, es una clara imatge. L'efervescència política i social d'aquest segle ha dut a diverses formes d'organització política: democràcia restrictiva de la Restauració (1876-1923), dictadura amb el suport del rei (Primo de Rivera, 1923-1931); República (1931-39); dictadura franquista o nacional - catòlica (1938-1975) i des de la mort del dictador, democràcia o monarquia parlamentària. Moltes matisacions es poden fer al voltant de cada període o de les transicions entre un i l'altre, però, aquesta classificació ens serveix.

Un clar exemple l'he trobat a l'arxiu, a un expedient, finalitzat al 1941. El títol ho diu tot "Expediente de cambio de denominación de calles y plazas" i la motivació que va dur al canvi de nom, també s'especifica molt bé a un decret d'alcaldia, d'acord amb un decret del Ministeri d'Interior de 1938 que diu el següent: "Siendo necesario proceder a la rectificación por resultar evidente el agravio que representa para la Religión y para la Patria ciertas denominaciones de varias calles de la población, cuyas denominaciones es necesario suprimir, a pesar de no nombrarse hoy día con el nombre que se les puso en plena República y el Glorioso Movimiento Nacional, por los elementos marxistas y para desterrar para siempre algún rescoldo queda de ello".

Això vol dir que el franquisme volia tallar per la soca tot tipus de record que tinguera que vore amb el règim republicà i adaptar-lo als nous temps i a la nova ideologia política. No es res nou, i pràcticament es repeteix l'esquema que va utilitzar la República quan es va convertir en el règim polític vigent.

Així el quadre següent, reflecteix més o menys el canvi de noms que han sofert els mateixos carrers que, en moltes ocasions, encara es coneixen pel nom primigeni. De fet, a Ribesalbes (fique el meu poble com exemple), un dels carrers principals, que



travessa les dos voreres del millars, al entrar Franco se'l anomenà comandante Trigueros que fou l'"alliberador del poble" del domini republicà. Amb la tornada de la democràcia passà a ser Avinguda d'Onda, i al poble tots el coneixem com El Pla, que podria ser el nom anterior a 1931 i que descriu perfectament el carrer, ja que Ribesalbes està construït a la falda de les muntanyes, excepte les voreres del riu, que es l'únic pla que hi ha.

Doncs bé, a les Coves els noms dels carrers, segons reflecteix l'expedient, són els que reproduïx a continuació:

Fin 1931	República (1931-39)	Franquisme 1939-1975	Democràcia
Raval de València	Avinguda de la República	Calle Jose Antonio	Raval de València
Llano	Fernán Galán	Plaça d'Espanya	Plaça d'Espanya
Llano-Fuente	García Hernández	General Mola	C/ Castelló
San Fernando	Julio Espinosa	Calvo Sotelo	Carrer Nou
Llano	Fernán Galán	Generalísimo	Botx Moliner
Escollotica	Marcelino Domingo	General Aranda	Escollotica
Enmedio	Alcalá Zamora	San Fernando	Sant Ferran
Campuna	Campuna	Martíres	Martíres

Es veu com moltes voltes amb la democràcia es tracta de tornar a una neutralitat i recuperar un nom diguem de consens. També en alguns casos, com a Ribesalbes, el nom primigeni ha passat per damunt de la burocràcia i la denominació oficial que li han ficat els diferents governs dels diferents règims. I un dels motius principals, és perquè abans de la politització que suposà el segle XIX els carrers s'anomenaven pel que la gent els identificava: El pla al meu poble, El Llano, La Fuente, Enmedio... una descripció molt bàsica però, amb molta força.

Els carrers d'Azaña

Abans l'arribada de la República es canvia el nom polititzant-lo amb personatges rellevants. Així, aquests carrers més importants adquirien els noms dalt assenyalats: Avinguda de la República, Fernán Galán i García Hernández, que foren els protagonistes d'una sublevació per la República i contra la dictadura de Primo a desembre de 1930 a la guarnició de Jaca. Després de ser sufocada, foren afusellats convertint-se en màrtirs de la República. Altres dos Republicans destacats foren Julio Espinosa, exiliat al finalitzar el conflicte, i el líder del partit republicà Marcelino Domingo, un dels polítics d'esquerra més importants al segle XX, fundador de diversos partits, entre d'altres d'Izquierda Republicana amb Azaña, i que almenys tinc documentat que durant els anys de la Primera Guerra Mundial estiujava a Benicàssim (alguna relació amb les coves? Potser, és una hipòtesi). L'últim "gran carrer batejat a la republicana fou el Carrer Sant Ferran, abans carrer Enmedio i que agafa el nom del primer president de la República: Niceto Alcalá Zamora.

Els carrers de Franco

Entrats els nacionals, i presumiblement des d'un principi prohibides les denominacions republicanes, els carrers canviaren de nom i les vies agafaren noms de Generals i protagonistes del Glorioso Alzamiento.

El Carrer de la República canvia a Calle José Antonio, el màrtir per excel·lència, el ideòleg de la falange, el ausente, i sobre tot, aquell que mai l'hi haguera pogut llevar el poder a Franco, simplement, perquè no hi era, i fou utilitzat constantment. El mateix succeï amb el general Mola, carlista de Navarra, nomenat com el director del colp, tampoc fou un competidor en la lluita pel poder del caudillo, i també ocupa lloc preferencial als carrers de tota Espanya. L'últim de la triada de màrtirs de l'Alçament es Calvo Sotelo, un dels conspiradors civils, membre de Renovación Española,